

Ніжинська Ю.С., слухач
магістратури ННІ № 1НАВС
Науковий керівник: Лапка О.Я.,
професор кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

МІСЦЕ І РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку України особливе місце посідає проблема забезпечення прав людини, що являє собою найбільший інтерес і породжує безліч дискусійних питань.

Питання визнання, дотримання і захисту прав людини завжди знаходились в компетенції різних державних органів влади, оскільки це їх найважливіший конституційний обов'язок (ст. 3 Конституції України) [1]. Значну роль відведено органам Національної поліції, яка, вступаючи в найрізноманітніші правові відносини з громадянами, наділена у цій сфері цілим комплексом завдань і функцій (напрямків діяльності). Йдеться про “забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання у межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (ст. 2 Закону України “Про Національну поліцію”). Більше того, згідно зі ст. 1 Закону України “Про Національну поліцію”, Національна поліція України як “центральный орган виконавчої влади, служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку”[2].

В організаційно-правовому механізмі забезпечення прав людини правоохоронні органи, доповнюючи один одного в

процесі взаємодії, утворюють систему, яка виступає ядром забезпечення порушених прав людини. Спеціальним суб'єктом управління в організаційно-правовому механізмі забезпечення прав людини є Національна поліція, яка створюється і функціонує як складова частина єдиної централізованої системи органів виконавчої влади у сфері внутрішніх справ, з її складовими підрозділами, організаціями та службами.

Варто зазначити, що в п. 1 Декларації про поліцію, прийнятій Парламентською Асамблеєю Ради Європи 8 травня 1979 р., наголошено на правоохоронному характері поліцейської діяльності. “Поліцейський, йдеться в Декларації, повинен виконувати покладені на нього законом обов’язки щодо захисту своїх співгромадян і суспільства від насильства, грабежу та інших суспільно небезпечних дій, як це встановлено законом” [3].

У своїй роботі Національна поліція керується Конституцією України, Законом України “Про поліцію”, Законом України “Про оперативну-розшукову діяльність”, іншими законами і підзаконними актами України, нормативними актами МВС України. Її робота будується на засадах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням.

Національна поліція поряд з іншими правоохоронними органами покликана приводити в дію механізм правової охорони. Вони забезпечують застосування заходів державного примусу, маючи на меті усунення перешкод реалізації прав людини, поновлення порушеного права, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Завдяки своєчасним профілактичним заходам співробітників органів Національної поліції (дільничних офіцерів поліції, оперативних уповноважених, інспекторів поліції у справах неповнолітніх та ін.) права людей із схильністю до протиправної поведінки зберігаються цілком або втрачаються на менший строк. Запобігання дій особи на стадії

підготовки до правопорушення дозволяє або зберегти її права у повному обсязі, або уберегти від їхньої втрати на тривалий строк. Особа, що вчинила умисний злочин і викрита, позбавляється волі (відбувається обмеження прав і свободи дій у просторі) або втрачає права і повноту волі на триваліший період, ніж та особа, що готується до злочину (відбувається обмеження прав і свободи дій у часі).

Важливим чинником під час захисту та відстоювання людських прав будь-якої особи є повага та захист людської гідності.

Співробітники органів Національної поліції не є соціальними працівниками і соціальні права не входять у рамки їх компетенції та обов'язків, але вони постійно спілкуються з людьми різних прошарків суспільства і роблять свій внесок у підтримку безпеки для всіх громадян. Деякі підрозділи поліції регулярно зустрічаються з місцевою владою для обговорення соціальних проблем - такі зустрічі можна вважати як зразок внеску поліції в поліпшення життя суспільства.

Отже, механізм захисту прав є системою та комплексом послідовних дій, які спрямовані на захист прав людини. Фактично і механізм реалізації права людини на захист теж є системою та комплексом послідовних дій, які спрямовані на захист прав людини.

Механізм правового захисту визначається як динамічна система правових форм, засобів і заходів, дія і взаємодія яких спрямовані на запобігання порушенням прав людини чи на їх відновлення у випадку порушення. Він містить у собі три елементи: 1) охорону прав; 2) захист прав; 3) юридичну допомогу людині. Охорона прав людини є механізмом безпосередньої дії охоронних норм права та організаційно-правової діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, установ і посадових осіб, а також громадських об'єднань щодо недопущення порушень прав людини. Захист прав є об'єктивною потребою, оскільки всі права, надані особі й незабезпечені необхідними засобами захисту у випадку їх

порушення, є лише «декларативними правами». Захист прав – це частина правового захисту людини, що складається з примусово-правової (зокрема, матеріально-правової та процесуальної) діяльності органів державної влади й управління, правоохоронних органів, громадських організацій і посадових осіб, а також громадян та осіб без громадянства, здійснюваної законними засобами для підтвердження або відновлення оскарженого або порушеного права людини.

Серед актуальних завдань підвищення ефективності діяльності органів Національної поліції щодо захисту прав людини постає проблема удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють цю сферу. Доцільно зазначити, що вони не повною мірою послідовні і, що дуже важливо, недостатньо адаптовані до сучасних соціальних реалій. У чинних нормативно-правових актах нерідко виявляються суперечності між затвердженою на сьогодні державою правовою політикою у сфері забезпечення прав людини та праворегулюючим інструментарієм втілення її в життя [4, с. 36].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (Із змінами, внесеними згідно із Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 року № 742–VII).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580–VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015.

3. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 від 08 травня 1979 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_803.

4. Криштанович М. Діяльність ОВС щодо захисту прав і свобод людини як важлива умова забезпечення національної безпеки України / М. Криштанович // Науковий вісник. – 2013. – Вип. 12 «Демократичне врядування». – С. 34–38.